

גליוני בים דרך

משיעודי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

שנה א | גליון 1

דחבה מני ים

פרשת תולדות

קליפת הליצנות ותיקונה

(א) להוציא מליצני הדור. (ב) קליפת פלישתים ליצנות. (ג) אינם לומדים - מושב ליצים. (ד) קלסתר פניו - מעשה ניסים. (ה) בריאת העולם כנגד הליצנים. (ו) אבימלך - אבי הליצנים. (ז) הכות לץ לא יועיל. (ח) המיוחד בעם ראש הליצנים. (ט) דוד המלך כנגד קליפת הליצנות. (י) נעים זמירות ישראל. (יא) ענוה כנגד הליצנות. (יב) תועלת השטות.

גדולה לערוך חשבון הנפש, כמה הוא מנצל כל שעה ושעה שהוא יכול לעסוק בתורה, והרי הוא יכול למנות עוד ועוד זהובים ואיך הוא יזלזל בזה.

ובשם המגיד מקאזניץ זי"ע איתא: "פעמים יושבין שני תלמידי חכמים ומתוועדים ביחד, וכל אחד ואחד אוהב את התורה בכל לבו ונפשו, ומכל מקום 'ואין ביניהם דברי תורה', אינם מדברים יחד דברי תורה, כי לא מסתייע מלתא לדבר דברי תורה, ואמרה המשנה מאין נובע זה, הרי זה מושב ליצים - ר"ל שהמקום הזה ישבו בו ליצים כבר, לכן אין המקום הזה מסוגל לדברי תורה." ופלישתים הארץ שלהם היה 'מושב ליצים' הן משום שהיו בעצמם ליצים, והן משום שהיו עושים ליצנות מכל דבר, ולכן לא יכל להתקיים לימוד תורה במקומם מרוב ליצנות. והיתה ארץ פלשתים מגדלת ליצנים מצד טבעה, כמו שפירש הרמב"ן (במדבר לה, יד): "שהיה אויר ארץ גלעד מגדלת רוצחים מאז היתה לגוי". וכן ארץ פלשתים היתה 'מושב ליצים' - מגדלת ליצנים.

קלסתר פניו - מעשה ניסים

ובשביל להשתיק קליפת ליצנותם צר הקדוש ברוך הוא קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והקשה ה"י בספרו דברי דוד: "מה העדות מכח קלסתר פניו, דכל אשה המזנה היא מהרהרת בבעלה בשעת זנות ואימתו עליה, על כן הולד שנוצר בעת ההיא קלסתר פניו דומה לבעלה". והט"ז כתב לתרץ בשם: "חותני הגאון מהר"ר יואל ז"ל (הב"ח), שבגמרא בפרק הפועלים איתא, שבשעת הסעודה שעשה אברהם אחר לידת

ודאי מתלוצץ מן הזהובים ומבזה אותם. כן הבטל מדברי תורה אחר שיודע השכר הגדול הזה אינו כי אם לץ". ובזה לבד יש לכל אחד ואחד התעוררות

פנינה מן הים

זבל פרדותיו של יצחק

וַיִּגְדַּל הָאִישׁ וַיֵּלֶךְ הַלֹּוֹף וַיְגַדֵּל עַד פִּי גְדֹל מְאֹד

(בראשית כו, ג).

ופירש רש"י: "כי גדל מאד - שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך". לכאורה צריך ביאור טובא בפשט הדברים, דהרי אפילו הרי הרים של זבל פרדות לא ישתוה אפילו למעט כסף וזהב, ומסתמא לאבימלך היה לא מעט ככרי כסף וזהב, ואיך יתכן לומר שזבל הפרדות היה עדיף מזה. ואף אם תאמר שהפלשתים היו ליצנים ולכן אמרו הבלים שכאלו, אבל בכל ליצנות צריך להיות קצת אמת.

אבל באמת מצינו בענין הענקה דעבד עברי בגמרא קידושין (ז, א): "רבי אליעזר בן יעקב אומר יצאו פרדות", דאי אפשר ליתן מהם הענקה ומשם שפרדות אינם פרים ורבים, אך כיון שאינם פרים ורבים, כוחם במותנם והזבל שלהם מאוד מועיל לקרקע. אם כן אמרו ליצני הדור לאבימלך, שמכספו וזהבו אין להם מאומה, ואינו שווה להם, שכן אבימלך היה 'עכברא דשכיב אדינר' ולא היה לאנשי מדינתו שום הנאה ממנו כלל. דאפילו שיש בכסף וזהב שווי ערכי, אך אנשי פלשתים טענו שאין להם שום הנאה ממה שלמלכם יש כסף וזהב רב. אך מזבל פרדותיו של יצחק יש להם הנאה רבה, שהרי הם מזבלים את שדותיהם, ולכן זבל פרדותיו שווה יותר מכספו וזהבו של אבימלך. (370 תולדות פא)

"וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". (בראשית כה, יט)

להוציא מליצני הדור

פירש רש"י: "לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק". וכן תרגם יונתן: "ואלין תולדת יצחק בר אברהם, ומן בגלל דהוה איקונין דיצחק מדמיין לאיקונין דאברהם הוון בני נשא אמרין בקושטא אברהם אוליד ית יצחק".

קליפת פלישתים ליצנות

וכבר נתבאר בארוכה בספרנו בים דרך תורה פרשת בשלח (מאמר ג), דקליפת הפלשתים היתה ליצנות, שכן דרשו בגמרא עבודה זרה (ט, א) על אברהם אבינו את לשון הכתוב (תהלים א, א): "וּבְמוֹשֵׁב לַצִּיִּים לֹא יִשָּׁב - שלא ישב במושב אנשי פלשתים מפני שלצנים היו שנאמר (שופטים טז, כה) וַיְהִי כְּטֹוב לָפָם וַיֵּאמְרוּ קְרָאוּ לְשִׁמְשׁוֹן וַיִּשְׁחַק לָנוּ".

אינם לומדים - מושב ליצים

וביארנו שם מהו גדר מושב ליצים הנוגע לנו למעשה, שכן שנינו באבות (פ"ג, מ"ב): "רבי חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי תורה הרי זה מושב ליצים". ופירש הרב תוספות יום טוב: "דאין ליצנות גדולה ממי שאומרים לו מנה זהובים שעה אחת וכל שתמנה יהיה שלך והוא בטל, הוא

* דייק רש"י ליצני הדור, דכשם שמצינו דור דור ודורשיו יש דור דור וליצניו.

נתרם לרפואת והצלחת
הרב יצחק בן מזל פורטונה

נתרם לזכות
הרה"צ ד' מרדכי זאב
בן מלכה

נתרם לרפואת
הרב יהודה דוב בן יוסל

יצחק והיו שם רבים והיה במ לצים שאמרו כן, מה עשה הקדוש ברוך הוא הפך קלסתר פניו של יצחק ונדמה לאברהם, ממילא קודם לזה היו הכל רואים שלא היה ליצחק תחילה אותו קלסתר עד שנהפך בשעת הסעודה. וזהו העדות הגדול שהעידו. נמצא שבשעת הסעודה ממש היו הליצים מתלוצצים, וכח קליפת הליצנות חזקה כל כך, דבשביל לשבר אותה היה צריך נס גדול כל כך, שבשעת הסעודה עצמה יתהפך קלסתר פניו של יצחק שיהיה דומה לאברהם. כמו שאמרו: "ליצנות אחת דוחה מאה תוכחות" (עיין מסילת ישירים פרק ה). שכן אפשר להוכיח מאה פעמים, אך הלץ אינו מוכן לקבל, ולכך היה צריך שינוי כל כך גדול שבשעת אמירת הליצנות יוכח שכולו שקר.

התחדשות הנס כנגד הליצנים

ואף על פי שאליעזר עבד אברהם היה גם כן דומה לאברהם, אך המתבונן עדיין היה רואה הפרש ביניהם, (כמו שבארנו בספרנו בים דרך תורה חיי שרה מאמר י), כמו שגם היום יש אחים הדומים זה לזה, אב ובן הדומים זה לזה, אך אינו דומה בדיוק, ואילו יצחק היה דומה לאברהם אינו של אנשי פלשתים, כי כאשר ישנה בריאה מחודשת אף הליצן אינו יכול להפריך אותה, וכמו שהוכיח הרב חובות הלבבות (שער ייחוד, פרק ו) איך עצם בריאת העולם מכחיש את הליצנים הטוענים שנעשה מאליו עפ"ל: "והלא תראה אם ישפך לאדם דיו פתאום על נייר חלק, שאי אפשר שיצטייר ממנו עליו כתב מסודר ושיטות נקראות כמו שיהיה בקולמוס, ואלו הביא אדם לפניו כתב מסודר ממה שאי אפשר להיות מבלי מיצוע קולמוס, ואומר כי נשפך הדיו על הנייר ונעשתה צורת הכתב עליו מעצמה, היינו ממהרים להכזיבו על פניו שאיננו נמלט מכוונת מכוין, וכיון שזה בעינינו דבר שאי אפשר להיות בצורות רשומות בהסכמת דעתנו, איך יוכל לומר בדבר שמלאכתו יותר דקה ותקונו יותר רחוק ועמוק בעינינו עד אין תכלית שיהיה מבלי כוונת מכוין וחכמת חכם ויכולת יכול". ולכך ברא ה' יתברך בריאה מיוחדת שיצחק אינו יהיה דומה לאברהם 'בדיוק' כדי לפרוך את הליצנים, ויש בזה יסוד גדול לכל מציאות כלל ישראל, שהרי לולי שיהיה יצחק בן אברהם, כל ישראל לא יהיו מיוחסים אחר אברהם, וכדי להוכיח קדושת ישראל היה צריך לברוא בריאה חדשה, להעמיד את כנסת ישראל על מתכונתה.

אבימלך - אבי הליצנים

והנה האדם המורחק ביותר ממציאות של ליצנות הוא 'מלך', שכן נאמר (דברים יז, טו): "שום תִּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ". ודרשו חז"ל (כתובות יז, א): "שתהא אימתו עליך". ולעומת זאת מלך פלשתים נקרא 'אבימלך', שכן היו ליצנים כל כך, עד שלקחו את 'ראש הליצנים' ועשו ממנו 'מלך' ואמרו עליו שהוא לא סתם 'מלך', אלא הוא 'אבי-מלך' - אבי המלכים.

הכות לץ לא יועיל

כן תראה בהמשך הפרשה נאמר (בראשית כו, א-י): "וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הָרָעַב הָרֵאשִׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בְיַמֵּי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ יִצְחָק אֶל אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים גֵּרָרָה... וַיִּשְׁאַלְוּ אֹנְשֵׁי הַמָּקוֹם לְאֶשְׁתּוֹ". היש לך ליצנות גדולה מזו, והרי כבר נכונו בימי אברהם אביו שלקחו את שרה והוכו, ונתן אבימלך לשרה כסות עינים, ואברהם אבינו לימדם: "אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא אחותך היא" (בבא קמא צב, א). ואפילו הכי כאשר בא יצחק עם רבקה במקום לשאול על עסקי אכסנאי באו ושאלו אותו על עסקי אשתו, ואפילו לץ גדול לא יפול בבור שכבר נפל, ומדוע הם חוזרים על אותה שטות. אלא שעונש הליצנים אינו מועיל רק לסובבים אותם שלא ילכו בדרכם, אבל לליצנים עצמם לא יעזור כלום, שכן נאמר (משלי יט, כה): "לֵץ תִּפְּהוּ וּפְתֵי יַעֲרֹם, וְכֵן שֵׁם כֹּהֵן יֵאָדָּם: "בְּעֵנֶשׁ לֵץ יִחַפֵּם פֶּתִי", דדוקא הפתי שאינו ליצן, הרי הוא מחכים כשרואה את העונש של הלץ, אך הלץ עצמו נשאר בהתלוצצותו, כמו שפירש המצודת דוד (יט, כה): "לץ תכה - כאשר תכה את המתלוצץ על החכמה עם כי לא תועיל לו, הנה הפתי המחוסר הבנה יתחכם בעבור זה". דהלץ מוכן אפילו לסבול מכות, ובכל זאת להמשיך בהתלוצצותו.

המיוחד בעם ראש הליצנים

ואף שהמלך הוא המרחיק מהליצנות על ידי אימת מלכות, כאן החשד היה דוקא על המלך, כמו שפירש רש"י (בראשית כו, י): "אחד העם - המיוחד בעם זה המלך", שהוא מצד עצמו היה צריך להיות ההיפך מהליצנות כמו שביארנו לעיל, אבל אצל האומה הפלישתית שכל כולה ליצנות, המלך שבהם הוא ראש הליצנים. וראה מה שהטעים הספורנו (בראשית כו, י) מדוע נקט לשון רבים: "והבאת עלינו אשם - כי כשילקה גדול הדור ירבה היזק לחוסים בצלו". וליצנות זו קרויה ערלות פלשתים, כי האיש מישראל כאשר מל את ערלתו ממילא ה' יתברך מל את לבבו, אך הפלישתית ערל לב

וערל בשר וממילא לבו ערל ביותר.

דוד המלך כנגד קליפת הליצנות

ומאחר שהפלשתים היו ליצנים היו מחרפים כלפי מעלה, כי לחרף כלפי מעלה אי אפשר בלי ליצנות, וכמו שכבר הבאנו מהחובות הלבבות שכל מי שיש לו שכל בקדקדו יבין שיש מנהיג לבירה, אבל מי שהולך בדרך של ליצנות אין מעניין אותו כלום. ודוד המלך הוא המתנגד הגדול לקליפת הליצנות של פלשתים, כמו שנאמר (שמו"א יז, כו): "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר, מֶה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר יִכֶּה אֶת הַפְּלִשְׁתִּי הַלֵּז וְהִסִּיר חֲרֻפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הָעֹרֵל הַזֶּה כִּי חָרַף מַעֲרָכוֹת אֲלֵקִים חַיִּים". דערלת הפלשתים היא בחירוף מערכות אלקים חיים, שאי אפשר רק על ידי קליפת הליצנות. ולכך נקרא (שמו"ב ג, א): "מְשִׁיחַ אֲלֵקֵי יַעֲקֹב וַיָּנִיעִם זְמֵרוֹת יִשְׂרָאֵל". ונעימות הקול הוא היפך מהליצנות והחירוף וגידוף, שכן מצינו בעת חטא העגל (שמות לב, ו) וַיִּשְׁכַּמּוּ מִמִּפְחָרְתָּ וַיַּעֲלוּ עֵלְתָּ וַיִּגְשׁוּ שְׁלָמִים וַיִּשָּׁב הָעָם לְאָכַל וְשָׁתוּ וַיִּקְמוּ לַצַּחֲקוֹ. ואיך משה רבינו מכנה את הקול הזה: "וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹל הָעָם בְּרִיעָה וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה קוֹל מִלְחָמָה בְּמִפְחָה. וַיֹּאמֶר אֵין קוֹל עֲנוֹת גְּבוּרָה וְאֵין קוֹל עֲנוֹת חִלּוּשָׁה קוֹל עֲנוֹת אֲנָכִי שְׂמִיעַ" (שמות לב, יז-יח). דהקול של הליצנות וחירוף וגידוף הוא קול ענות - היפך נעים זמירות ישראל, ומי שהוא נעים זמירות אינו יכול לסבול קול ענות של חירוף וגידוף.

נעים זמירות ישראל

דוד המלך אמר את כל ספר תהלים להודות ולהלל לה' יתברך, וכלל בתפילתו את כל הצטרפויות ישראל עד סוף שית אלפי שנים. וכן דוד המלך היה כנגד ענין הליצנות בעוד ענין, שכן אחר שהרג את הפלשתי נאמר (שמו"א יח, כב-כג): "וַיִּצֹו שְׂאוֹל אֶת עֶבְדוֹ דָּבָר וְאֶל דָּוִד בְּלֵט לֵאמֹר הִנֵּה חֶפֶץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ וְכָל עֶבְדָּיו אֶהְבֹּד וְעֵתָה הִתְחַתּוּ בְּמֶלֶךְ. וַיִּדְבְּרוּ עֶבְדֵי שְׂאוֹל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר דָּוִד הִנְקֵלָה בְּעֵינֵיכֶם הִתְחַתּוּ בְּמֶלֶךְ וְאֲנָכִי אִישׁ רָשָׁע וְנִקְלָה". והיא ענוה גדולה עד מאוד, שהרי המלך עצמו שולח אחריו שיהיה חתנו, ואפילו הכי אומר להם שאינו ראוי, אלא הוא סובר שהוא 'איש רשע ונקלה'.

ענוה כנגד הליצנות

מדת הענוה זו היא העומדת כנגד קליפת הליצנות, שכן נאמר (משלי כא, כד): "זֶד יְהִיר לֵץ שְׂמוֹ". ופירש רש"י: "זֶה יֵהִיר - גַּס רוּחַ סוֹפוֹ לְהִיּוֹת לֵץ שְׂמוֹ". שכן קליפת הלץ אין בה מאומה, חוץ מיהירות. ואילו דוד

המלך היה בשלימות הענוה והשפלות, שכן אמר דוד לשאול המלך כשרדף אחריו (שמו"א כד, יד): "אֲחֵרֵי מִי יִצָּא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מִי אֲתָה רֹדֵף אַחֲרֵי כָּלֵב מִת אַחֲרֵי פָּרַעַשׁ אֶחָד".¹ ופירש המצודות דוד: "אחרי מי - ר"ל וכי לא די לך בשלוח אחרי מלאכים מחבלים עד שבעצמך תרדוף אחרי, הלא אין זה כבודך שמלך ישראל ירדוף אחר ההדיוט שנחשב למולך ככלב מת וכפרעוש הקופץ ממקום למקום". ודייק לומר 'כלב מת', דהרי שלמה בנו אמר (קהלת ט, ד): "כִּי לְכָלֵב חֵי הוּא טוֹב מִן הָאֲרִיִּה הַמֵּת". והוא אינו שווה אפילו ככלב מת כנגדו, שכן בכל יום הוא עומד עליו להורגו. וכן אמר בענוותנותו (שמואל א כו, כ): "כִּי יִצָּא מִלְּךָ יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת פָּרַעַשׁ אֶחָד כְּאֲשֶׁר יְרֹדֵף הַקְּרָא בְּהָרִים".

תועלת השטות

אמנם מצינו במדרש תהלים (מזמור לד): "אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה הנאה יש לעולם מן השטות הזו, שאדם מהלך בשוק ומקרע כסותו, והתינוקות רצין אחריו ומשחקין עליו, זה נאה לפניך, אמר ליה הקדוש ברוך הוא על שטות אתה קורא תגר, חייך שתצטרך לה... אמר לו הקדוש ברוך הוא תצטער ותתפלל עליה עד שאתן לך ממנה, לא עשה דוד עד שהלך אצל אכיש... וַיִּשְׁנֶן אֶת טַעְמוֹ בְּעֵינָיִהֶם וַיִּתְהַלֵּל בִּיָּדָם וַיִּתְּנוּ עַל דַּלְתוֹת הַשָּׁעַר וַיִּוָּרְדוּ רִירוֹ אֶל זֶקֶנוֹ (שמואל א כא, יד), היה כותב על הדלתות ואמר אכיש מלך גת חייב לי מאה רבוא, ואשתו חמשים רבוא, ובתו של אכיש היתה היא ואמה שוטות, והיו צועקות ומשטות מבפנים, ודוד היה צועק ומשתטה בחוץ, אמר להם אכיש לעבדיו חסר משגעים

אֲנִי כִּי הִבַּאתֶם אֶת זֶה לְהַשְׁתַּגֵּעַ עָלַי הֲזֶה יְבוֹא אֶל בֵּיתִי (שם, טו), באותה שעה שמח דוד שמחה שיצא לו השטות מתוך השמחה". הרי שהיה דוד המלך כל כך רחוק מקליפת ליצנות, עד שתמה מדוע נצרכת מדת השטות, ורק לאחר שנצטרך לה נחה דעתו.

ה' יתברך יעזור שנתרחק מאוד מקליפת הליצנות, ונזכה לדבוק בתורתנו תורת אמת, ובזה נזכה לגאולה השלימה, כדאמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פרק מח): "מ"ם - בו נגאל יצחק אבינו מיד פלשתים, שנאמר (בראשית כו, טו) לָךְ מִעַמְּנוּ כִּי עֲצַמְתָּ מִמֶּנּוּ מֵאֵד". ונזכה במהרה לגאולה העתידה הרמוזה בהמשך המנצפ"ך (פרקי דרבי אליעזר שם): "צ"ץ, בו עתיד הקדוש ברוך הוא לגאול את ישראל בסוף מלכות רביעית, ולומר להם צמח צמחתי לכם, שנאמר (זכריה ו, יב) הִנֵּה אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ וַיִּמְתְּחֶתּוּ יִצְחָק וּבְנֵה אֶת הַיִּכָּל ה'". (370 תולדות פא)

מעשה מן הים

מפורסם שהמהר"ם מרוטנבורג זי"ע נכלא בבית האסורים 'איינזשיהיים' ודרשו סכום כופר עצום כדי לשחררו. והמהר"ם סירב שיפדו אותו ונפטר בכלא. ואף לאחר מותו דרשו סכום כופר גדול, ולכן לא פדו אותו כבקשתו. והרא"ש הוצרך לברוח לספרד משום שהיה גדול הדור, וידע שיטילו עליו הרשעים לפדותו, וארבע עשרה שנים היתה מונחת גופתו של המהר"ם מרוטנבורג שלימה במגדל, ואותו הגמון רשע לא התפעל מזה כלל. היש לך לץ גדול מזה. והוא משום גודל הרשעות והכפירה שלו. ובסוף אלכסנדר ווימפן שהיה עשיר גדול פדה אותו והביאו לקבורה. ונתגלה אליו המהר"ם בחלום

ושאלו מה הוא מעדיף עשירות לו ולזרעו עד סוף כל הדורות, או להיות עמו בגן עדן. ובחר בחכמתו להיות עמו בגן עדן, ובאמת הוא קבור בבית החיים בוורמס לידו. ולא יאומן גודל רשעות המלך, שראה ארבע עשרה שנה איך הגוף נשאר שלם אחר הפטירה ואפילו הכי נשאר ליבו ערל ואטום, שכן היה לץ. והרא"ש לא פדה מעצמו שכן לא היה עשיר, וידע שאם יוטל עליו כסף הפדיון יפול הדבר למעמסה על כל העם, אך אותו עשיר יש לו בחירה לעשות ככל אשר יחפוץ בכספו, וכיון שבחר 'מחר עמי במחיצתי', זכה לו. (370 תולדות פא)

מזכר מן הים

לְבַלְתֵּי תַחְטְאוֹ, אלא דמאז שנדבק בישראל פגם הליצנות בחטא העגל, חזר פגם הליצנות בעם, עדי יבוא משיח צדקנו במהרה בימינו ויתקיים בנו (ישעיה מ, ה): "וַיִּנְגְּלָה כְּבוֹד ה' וַיֵּרָאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי ה' דִּבֶּר".

(ביום דרך תורה פרשת בשלח מאמר ג אות ו)

ליצנות מטמטם את הלב

אין לך דבר המטמטם את הלב יותר מהליצנות, ורמז לדבר מצינו בכתוב (בראשית כו, טו): "וְכָל הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אַבְיֹו בְיַמֵּי אַבְרָהָם אַבְיֹו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָ". ופירש רש"י: "טמונין פלשתאי לשון סתימה, ובלשון משנה (פסחים מב, א) מטמטם את הלב". ועיין בבעל הטורים שכתב: "וימלאום - ב'. וַיִּמְלְאוּם עֶפְרָ, ואידך וַיִּמְלְאוּם לְמַלְכָּו (ש"א יח, כז) גבי מאה ערלות פלשתים. רמז למה שנותנין הערלה בעפר (פדר"א כ"ט). דבר אחר לפי שעבר אבימלך על שבועתו (עיין סוטה י, א) ומלא הבארות עפר, מלא דוד לשאול מאה ערלות פלשתים בכפלים ונתן לו מאתים במקום מאה". ולפי דרכנו יש לבאר הרמיזה בזה, דקליפת פלשתים היא ערלה שמטמטמת את הלב, ועל ידי הסרת הערלה, זרעו של יצחק ניצולים מקליפת הליצנות. (370 תולדות פא)

קליפת ליצנות - ג' עבירות המזודות

יש לידע, דקליפת הליצנות היא אבי אבות הטומאה לכל העבירות אפילו ג' חמורות, כמו שמצינו בישמעאל שנאמר בו (בראשית כא, ט): "וַיִּתְרָא שָׂרָה אֶת פֶּן הַגֵּר הַמִּצְרִית אֲשֶׁר יָלְדָה לְאַבְרָהָם מִצְחָק", ופירש רש"י: "מצחק - לשון עבודת אלילים כמו שנאמר (שמות לב, ו) וַיִּקְמוּ לְצַחֵק. דבר אחר לשון גילוי עריות כמה דתימא (בראשית לט, יז) לְצַחֵק בִּי. דבר אחר לשון רציחה כמה דתימא (ש"ב ב, ד) יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים וַיִּשְׁחָקוּ לְפָנָיו וְגו'".

וכן פירש רש"י בחטא העגל על הפסוק (שמות לב, ו): "ויקומו לצחק", שיש במשמע גילוי עריות עבודה זרה ושפיכות דמים. וכל זמן שעמלק בעולם אין השם שלם ואין הכסא שלם, ועל אף שכל קליפתו אינה אלא ליצנות, מכל מקום בעונותינו הרבים קליפתו מתגברת והולכת אפילו בין צבור היראים לדבר ה', זה מבטל את זה וזה מבטל את זה, וקליפה זו חייבת להשבר לפני ביאת המשיח. ובני ישראל החלו להתקן בעת קריעת ים סוף, כשקיבלו יראה גדולה, ונשלמו בעת מתן תורה שזכו במידת היראה, כמו שנאמר (שמות כ, יז): "וּבַעֲבוּר תְּהִיָּה יְרֵאתוֹ עַל פְּנֵיכֶם

¹ ואיתא בזוה"ק (ר"מ ח"ג מד, א, רנז, א, תיקון לו עה, ב): "ערלה אמאי שוינן במאנא בעפרא אמר לי שמענא במתיבתא דערלה איהו נחש וכיון דאעברין ליה מאתריה צריך למייהב ליה מזונייה דהא הוא דכתיב (ישעיהו סה, כה) וַיִּנְחַשׁ עֶפְרָ לְחָמוֹ. ובפרשת פנחס (רע"א מהימנא ח"ג רל, א) כתבו על אוהבי בצע שהם כנחש: "דכל ארעא קדמיה דהא הוא דכתיב (ישעיהו סה, כה) וַיִּנְחַשׁ עֶפְרָ לְחָמוֹ, ודחיל למשבוע מעפרא דבחיל דתחסר ליה והכי מארי בצע דלא שבעין מכל ממון דעלמא". היש לך ליצנות גדולה מזו.

דבר בעיתו

כאשר עם ישראל בעת צרה, יש להתפלל. ואף אנחנו יש לנו להתפלל ולייחד מעשינו שלא יפגע אף אחד מעם ישראל שיצאו למערכי המלחמה, שכן כל מי שנכנס להלחם בשונאי ישראל, הרי הוא מוסר את נפשו להציל את ישראל מיד הצר שבא עליהם. אמנם צריך לזכור שהישועה באה מלמעלה ממושיען של ישראל, ואפשר לומר דכל מה שקרה הוא רק כדי להוציא מלב אלו שסברו שהם באמת יכולים לעזור... וכבר אמרנו למי ששאל על המצב, שיש להרגיש כענין שאמר יהודה (בראשית מד, טז): "מֵה נִדְבָר וְמֵה נִצְטָדֵק הָאֱלֹהִים מִצָּא אֶת עֹן עֲבָדָי". שיש שחשבו שהם יכולים להושיע את ישראל. אמנם בהדי כבשי דרחמנא למה לך, ואין אנחנו יכולים לידע מדוע מדת הדין פגעה בבני ישראל, אך עוון עבדיך הוא שחשבו שהציונים יכולים להושיע.

ויש ללמד זכות על כלל ישראל מלוט שהלך לגור בסדום משום שחפץ בקרבתם של הרשעים (עיין רש"י בראשית יג, יא), ואפילו הכי זכר ה' יתברך ללוט זכות על כך שלא גילה ששרה אינה אחותו של אברהם. אמור מעתה, מאחר שכעת כלל ישראל בצרה, צריך לעורר רחמים כמה חסד מסתמא כל אחד ואחד מישראל עשה עם חברו, ואפילו אלו שאינם שומרי שבת, אך ודאי שעשו בחייהם טובה עם אחד מישראל, ובזה שהוא יוצא למלחמה להלחם בשביל ישראל בדרך טבעי יש להכיר לו טובה על כך, שהרי היה יכול למצוא תירוץ להשטט, ולפייך צריך לעורר רחמי שמים עליהם. ואין איתנו יודע מדוע אלו שנפלו ה"י נפלו, אך יש לנו לבקש ולהתפלל שלא יפלו יותר. וכל אדם מישראל באשר הוא מחוייב להוריד דמעות ולבקש מה' יתברך שירחם על עמו ישראל, ובזה נזכה לצאת מהצרה. (78)

(ורא פד)

ימי היולא - ממצולות ים

י' כסלו תשי"ד - רבי איסר זלמן ב"ר ברוך פרץ מלצר זצ"ל בעל ה'אבן האזל'

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל והגאון רבי אריה לוי זצ"ל היו גרים באותו אזור, ור' אריה לוי היה מוסר שיחת מוסר בין מנחה למעריב לבעלי בתים שם, פעם אחת הקדים ר' איסר זלמן לבוא, ושמע את תוכחת ר' אריה לוי על שלום בית ושיש להתחזק בזה בכמה דברים, והגרא"ז בסיום הדרשה ניגש אל ר' אריה לוי והודות על הדרשה באומרו שמעתה ישים אל לב בל"ג יותר, והוא מבחיל, אך אין זה רק מידת הענוה שכן נאמר במשלי (טו, לב): "וְשׁוֹמֵעַ תּוֹכַחַת קוֹנֵה לֵב" (72 מלות עט)

וסיפר שפעם נכנס אליו, והגרא"ז אמר לו שבאותו יום הוא נעשה בן שמונים שנה, ואמר לו כמה דברים פרטיים, ובתוך הדברים היה נוהג ר' נטע לומר שהוא מוכרח לספר מה שאמר לו, שכיון שהוא נעשה בן שמונים, הוא מרגיש שכבר הגיע הזמן לקחת את עצמו ללמוד תורה. (32 בראשית תשפ"א)

יוצא לאור על ידי מכון בים דוד

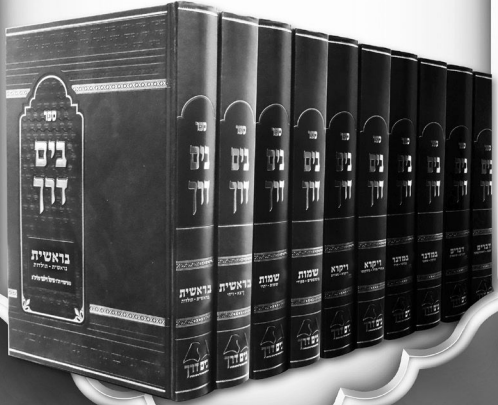
לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com

נסיעתא דשמיא הושלמה הסידרה

ביום דוד

משיעוריו המפורסמים של הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

מחיר מיוחד לרגל ההוצאה

למשלוחים עד הבית 0556712159

נתרם לע"נ

האשה הצוה"ח מרת גיטל חנקא ע"ה

בת רבי גבריאל מנשה בוים זצ"ל

אשת ידידנו הנכבד הרה"ח ר' יצחק משה ערנפלד שליט"א

מייסד השיעור ונושא בעול קיומו תמיד

שבקה חיים למגנת לב בקו"ש בשב"ק פד' תולדות כ"ט השון תשע"ה
תנצב"ה.